

NOUL CONTRACT COLECTIV DIN VALEA JIULUI (DECEMBRIE 1929) ȘI SEMNIFICAȚIA LUI

DUMITRU PELIGRAD,
TEODOR RUSU

Problema adoptării legislației muncii și a legiferării contractului colectiv s-a pus, în țara noastră, încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

După cum se știe, cele mai reprezentative prevederi ale legislației muncii sînt cuprinse în contractul colectiv de muncă, care este expresia juridică concretă a reglementării raporturilor dintre oamenii muncii și întreprinderi¹.

O practică uzitată de patronat, în contextul eludării prevederilor legale, a fost aceea de a nu mai încheia noi contracte colective de muncă sau de a nu le mai prelungi pe cele care expirau, folosind procedeele tratativelor îndelungate, a tergiversărilor etc.

Este notoriu faptul că eroica luptă revoluționară de la Lupeni din august 1929 a avut cauza imediată în refuzul patronilor de a reinnoi contractul colectiv de muncă expirat în iarna anului respectiv.

„Minerii de pe întreaga Vale a Jiului — remarca un ziar al vremii — nu mai au condițiuni de muncă și salarizare legal garantate, deoarece de mai bine de opt luni chestia contractului colectiv n-a fost tranșată“².

În urma luptei revoluționare de la Lupeni din august 1929, delegații muncitorilor și reprezentanții societății „Lupeni“, „Petroșani“, „Lonea“ și „Valea Jiului de Sus“, după aproximativ o săptămînă de tratative la Ministerul Muncii și apoi la sediul societății „Lupeni“ au izbutit să încheie un nou contract colectiv pe termen de un an și jumătate.

La tratative au participat, din partea muncitorilor, 19 delegați, conduși de Eftimie Gherman, secretar al Uniunii muncitorilor mineri și deputat social-democrat de Caraș. Delegații muncitorilor, așa cum relevă presa vremii, au fost împuterniciți la tratative „fără puțință de contestare“, pentru că „aveau mandate semnate cu mînă proprie de către peste 7 000 de muncitori din circa 10 000 cît sînt interesați în contract“³. Patronii au fost reprezentați de : M. Ionescu, subdirector general la societatea „Lupeni“ (reprezenta, în același timp, și societatea „Lonea“), Frey, directorul minelor din Lupeni, Lugosy, director principal la Vulcan. Dez-

1. Ilie Ceaușescu, *Din istoria contractului colectiv în România*, București, 1970, p. 12.

2. „Dimineața“ din 11 august 1929, p. 5.

3. „Socialismul“ nr. 53 din 1 ianuarie 1930, p. 2.

baterile au fost conduse de G. Georgian, director general în Ministerul Muncii.

„Cele 6 zile de discuții — sintetiza ziarul „Socialismul“ — au fost foarte încordate. Dezbaterile au durat, fără întreruperi, adeseori pînă noaptea tîrziu. În timpul tratativelor au fost și dezbateri violente și momente de criză. De cîteva ori, tratativele erau gata să se rupă“⁴.

În esență, contractul colectiv se referea la orele de muncă și salarizare, specificîndu-se că „în cele 8 ore de muncă se socotește și timpul de intrare și ieșire din mină“. Se modifică, în acest fel, decizia tribunalului județean de arbitraj (din 8 aprilie 1929) care a produs numeroase nemulțumiri minerilor din Valea Jiului. Faptul că timpul necesar pentru coborîre și ieșire (în și din mină) — în mod expres — figurează ca un punct de bază al noului contract colectiv, demonstrează cît de acut se impunea respectarea lui la nivelul fiecărei mine în parte, avîndu-se în vedere repetate nerespectări. Ne gîndim la faptul că în contractul colectiv de muncă, încheiat în 12 martie 1928, se prevedea în art. 1 : „...Pentru muncitorii din mină, timpul necesar pentru coborîre și ieșire în și din mină va fi socotit în aceste 8 ore, coborîrea începînd fără întîrziere la ora fixată“⁵, clauză, evident, nerespectată din moment ce se înscrie, la aproximativ două luni, în memoriul prezentat direcției minei din Lupeni de către delegații minerilor, exact aceeași prevedere (la litera C)⁶.

Pentru paznici, telefoniști și șoferi, orele de muncă — precum se înscriu în noul contract — se reduc de la 12 la 8. Și acest punct prezintă interes, ținînd cont de faptul că, cu circa 14 luni înainte, contractul colectiv stipula „pentru toți lucrătorii ocupați la suprafață“ (deci și paznici, telefoniști etc.), timpul de lucru de 8 ore, timp care era, realmente (martie 1928 — dec. 1929) de 12 ore la nivelul exploatărilor carbonifere din Valea Jiului⁷. Se simțea nevoia revenirii la timpul de muncă normal de 8 ore și pentru paznici, telefoniști, șoferi, necesitate înscrisă la punctul 3 din noul contract colectiv de muncă⁸.

Relativ la retribuția muncitorilor mineri, se indică următorul mod de mîrire al salariilor : la media salariilor se adaugă un spor de 5% pentru muncitorii de la societatea „Lupeni“ și 8% pentru cei de la societatea „Petroșani“, „Lonea“ și „Valea Jiului de Sus“. Pentru Lupeni se face specificarea că se va calcula sporul de 5% minerilor, 5% meseriașilor și 6,7% zilierilor. Pentru celelalte societăți, sporul prevăzut este după cum urmează : 6% — minerilor, 8% meseriașilor și 12% auxiliarelor. Faptul că sporul adăugat la media salariilor este mai mic pentru muncitorii de la societatea „Lupeni“, se justifică, în principal, prin existența unor salarii mai mari de care beneficiau minerii societății „Lupeni“, comparativ cu ortacii celorlalte societăți miniere din Valea Jiului (potrivit

4. *Ibidem.*

5. Contract colectiv de muncă încheiat între direcțiile minelor societății „Petroșani“, „Lupeni“, „Valea Jiului de Sus“, „Lonea“ și lucrătorii lor (1928), Petroșani, p. 4.

6. Arh. St. Deva, fond Petroșani, dos. 3, fila 270—271.

7. Contract colectiv de muncă... (1928), p. 4.

8. „Solia Dreptății“, Orăștie, la Anul Nou — 1930 (numerotarea punctelor... aparține acestui periodic).

art. 28, litera A din contractul colectiv de muncă pe 1928), de asemenea, prin adăugarea, din 1928, la salariile muncitorilor de la societățile „Petroșani“, „Lonea“, „Valea Jiului de Sus“, a unui spor de 2%⁹.

De reținut este faptul că aceste sporuri se văd să fie calculate la salariile reale, efective și nu la cele fictive (din state de plată fictive), prevedere nouă la nivelul unui contract de muncă, reprezentind, evident, un succes al muncitorilor mineri într-o problemă „cheie“ a existenței lor.

Se stipulează, în noul contract colectiv, posibilitatea ca societățile miniere din Valea Jiului să pună la dispoziție lucrătorilor, în magazinele de consum, articole alimentare, îmbrăcăminte și încălțăminte „pe prețul de cost“, fără ca lucrătorii să fie obligați a se aproviziona cu articole din aceste magazine. Lucrătorii care la 31 octombrie 1926 se aflau în serviciul societăților respective și aveau drept la alimente cu preț redus primesc, potrivit prevederilor din contract, ca despăgubire, un ajutor „între 169 lei pentru un membru de familie și 1 521 lei pentru 9 membrii“. Lucrătorii care nu acceptă acest „sistem de alimentare“, vor primi contravaloarea în bani¹⁰. Acest „sistem de aprovizionare în natură“, făcut „după voia fiecărui muncitor“ exista și înainte de 1926. El este însă stipulat, cu claritate, în contractul colectiv din 1928 (art. 26, 27) și reintrodus în noul contract colectiv din decembrie 1929, ceea ce înseamnă că sistemul convenea oarecum muncitorilor mineri, nefăcînd parte din problemele controversate, dependente, existente între ei și conducerea societăților.

Ca „alte dispozițiuni“ ale noului contract colectiv, se consemnează obligația societăților de a da lumină electrică, gratuită, sau petrol. În cazul în care muncitorii folosesc electricitatea de la societățile particulare, vor primi „un plus de 20 lei“. Concomitent, societățile se obligă să introducă lumină electrică „în toate locuințele muncitorilor“.

Societățile „Petroșani“ și „Lonea“ vor trebui să pună la dispoziția muncitorilor respectivi, în afară de cărbuni, „cite 2 metri steri de lemn gratuit“, iar în eventualitatea refuzului cărbunilor, muncitorii pot primi „un total de 27 metri steri lemne“¹¹.

Respectivele dispoziții contractuale, în linii mari, sînt conținute și în contractul colectiv din 1928. Ceea ce constituie elementul nou pentru contractul colectiv din 1929 este introducerea, în mod diferențiat, pentru muncitorii de la societățile „Petroșani“ și „Lonea“ a prevederii de a se pune la dispoziția muncitorilor respectivi cantitatea de 2 metri steri de lemn, gratuit, consecință firească a recunoașterii legitimității cerinței muncitorilor mineri, angajați la societățile de mai sus, de a li se acorda, gratuit, cantitatea de lemne solicitată.

Revizuirea salariilor este preconizată să se facă, potrivit dispoziției contractului din 1929, „de acum încolo pe baza a 36 articole“. Această prevedere reprezintă o noutate, ținîndu-se cont de vechile stipulații care,

9. Contract colectiv de muncă... (1928), p. 12.

10. „Socialismul“, nr. 53 din 1 ianuarie 1930; „Solia Dreptății“, Orăștie, la Anul Nou — 1930.

11. *Ibidem*.

în general, permiteau o atare revizuire „pe baza unui index care conținea numai articole de primă necesitate”¹².

Revizuirea noului contract colectiv, potrivit unei „dispozițiuni finale”, nu se poate face din partea muncitorilor decât de reprezentanții sindicatelor contractante, deci de sindicatele afiliate Confederației Generale a Muncii. Această dispoziție finală este și ea o noutate, avînd în vedere că contractele de muncă anterioare, inclusiv cel din 1928, n-o însciau. S-a acordat acum, în anul eroiceii lupte revoluționare de la Lupeni, deplină încredere și competență „reprezentanților sindicatelor contractante”, sindicatelor afiliate Confederației Generale a Muncii în problema revizuirii contractului colectiv.

Noul contract colectiv a fost încheiat pe termen de un an și jumătate (expirînd la 31 iunie 1931), ceea ce constituie o altă noutate, ținînd seama de faptul că durata în timp a contractelor anterioare era de o jumătate de an (ex. contractul colectiv de muncă, 1926) sau de un an (ex. contractul colectiv de muncă, 1928) etc.

Tratativele purtate de părțile contractante, așa cum apreciază presa vremii, „au sfîrșit cu un acord complet asupra tuturor punctelor din memoriul de revendicări, formulate de muncitori. Pe lingă o serie de îmbunătățiri de ordin mai secundar, este de remarcat faptul înbucurător că în sfîrșit s-a obținut un spor de salarii și revenirea la sistemul aprovizionării cu alimente”¹³.

Este demnă de relevat semnificația majoră a acestui contract colectiv și anume aceea că pentru prima dată s-a reușit să se încheie un contract de muncă pe Valea Jiului prin „bună înțelegere, fără a se mai apela la arbitraj”¹⁴.

Presa timpului a evidențiat faptul că societățile miniere n-au respectat noul contract colectiv, că au fost făcute masive concedieri în Valea Jiului (de exemplu, numai în ziua de 1 iulie 1930 au fost concediați aproape 600 de muncitori în întreaga Vale a Jiului), că nu s-au respectat legile muncitorești, că muncitorii s-au întrunit la Lonea, Vulcan etc. în ideea „de a lupta pentru respectarea drepturilor lor”¹⁵.

În consecință, starea de spirit a muncitorilor mineri din Valea Jiului s-a menținut „destul de agitată”, ajungîndu-se deseori la arbitraje în conflictele frecvente existente aici.

Schițînd perspectivele luptei muncitorilor mineri, ziarul „Înainte” remarca că „numai printr-o luptă pregătită bine și sistematic condusă de organizațiile revoluționare în frunte cu Partidul Comunist, minerii Văii Jiului își vor putea îmbunătăți situația și scăpa de sub jugul robiei capitaliste”¹⁶.

12. „Socialismul”, nr. 53 din 1 Ianuarie 1930.

13. *Ibidem*.

14. *Ibidem*. La fel „Solla Dreptății”, Orăștie, la Anul Nou — 1930.

15. „Înainte”, nr. 12 din 7 septembrie 1930.

16. „Socialismul”, nr. 32 din 27 aprilie 1930.

Résumé

Le nouveau contrat collectif de la Vallée du Jiu passé en décembre le 1929, après les négociations et les grands débats, il nous s'envisage comme une habituelle conséquence de l'héroïque lutte révolutionnaire des mineurs de l'août le 1929 de Lupeni, qui s'a développé sur le fondement de la crise économique de la surproduction (1929—1933).

Le signification majeur du contrat collectif consiste dans le fait que pour la première fois on s'a réussi l'achèvement du contrat de travail au niveau de la Vallée du Jiu „d'un commun accord" entre les patrons et les travailleurs, sans appeler au arbitrage, ce fait a été, évidemment, une victoire des ouvriers miniers du bassin charbonnier de la Vallée du Jiu, vers le commencement de la crise économique (1929—1933).